

Lauri Kann, Ilje Piir, Marten Pirts, Anu Raudsepp

Ajaloo töövihik

8. klassile

II osa

Väljaandja kinnitab töövihiku vastavust kehtivale põhikooli riiklikule õppekavale ning haridus- ja teadusministeeriumi poolt õppekirjandusele kehtestatud nõuetele.

Lauri Kann (1. ptk; 3. ptk, 6.–7. ptk; 13.–14. ptk)

Ilje Piir (5. ptk; 8. ptk; 16.–19. ptk; 22. ptk)

Marten Pirts (2. ptk, 4. ptk, 9. ptk; 11. ptk; 15. ptk; 21. ptk; 23. ptk)

Anu Raudsepp (10. ptk; 12. ptk; 20. ptk; 24.–27. ptk)

Ajaloo töövihik 8. klassile

Uusaeg

II osa

Retsenseerinud Ülle Matsin, Merle Lupp

Toimetanud Maret Einmann

Keeletoimetanud Killu Mei

Küljendanud Heisi Väljak

Kaardid Heisi Väljak

Fotod ja illustratsioonid

Wikimedia Commons: 3, 8, 67 (Edward Linley Sambourne), 72 keskel (Samuel Smiles), 72 all (Siegener Zeitung), 78 (Dickinson Brothers), 90 vasakul (Paul Iribe), 90 keskel (Pierre-Auguste Renoir), 95 paremal (Pierre-Auguste Renoir), 99 (Mladifilozof)

Shutterstock: 14 (Everett Collection), 25 (Everett Collection), 26 (Morphart Creation), 27 (Everett Collection), 28 (Everett Collection), 79 vasakul (Everett Collection), 79 all (Everett Collection), 79 paremal (Chicago Architectural Photographing Company), 102 (Everett Collection)

Wikipedia: 20 keskel, paremal (David Liuzzo), 90 paremal (Franz Xaver Winterhalter), 95 vasakul (Vincent van Gogh)

Creative Commons (CC BY-SA 3.0): 20 vasakul (Tom Lemmens) 73 (Claude-François-Dorothée/marquis de Jouffroy d'Abbans), 97 (Tuderna/Sven Vaarandi)

Karl Jaagup Kägu: 44

Lauri Ott: 45, 87 keskel, all

Marten Pirts: 47

Illustratsioon kaanel: Thomas Lawrence. Arthur Atherley portree Etoni õpilasena (u 1791). Thomas Lawrence / Wikimedia Commons

Kirjastus on püüdnud ühendust saada kasutatud tekstide ja illustratsioonide autorite või nende volitatud esindajatega. Palume neil, kellega me pole ühendust saanud, pöörduda kirjastuse Maurus poole.

Trükk: Printon

ISBN 978-9949-641-74-1

Autoriõigus: Maurus Kirjastus OÜ, 2021

Tartu mnt 74, 10144 Tallinn, tel 5919 6117

www.kirjastusmaurus.ee

tellimine@kirjastusmaurus.ee

Kõik õigused käesolevale väljaandele on seadusega kaitstud. Ilma autoriõiguse kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle väljaande osa paljundada ei mehaaniliselt ega muul viisil.

1. Uusaeg

1. Nimeta viis tehnoloogilist uuendust, mis uusajal (1800–1914) kasutusele võeti. Kirjuta, kuidas nimetatud uuendus inimeste elu muutis.

Tehnoloogiline uuendus	Kuidas see inimeste elu muutis?

Vali üks tehnoloogiline uuendus, mis mõjutas majanduse arengut ja selgita, a) mis aitas kaasa selle uuenduseni jõudmiseks; b) milline oli selle uuenduse mõju majandusele.

Võrdle 18. sajandi kaubalaeva 20. sajandi alguse kaubalaevaga.

	18. sajandi laev	20. sajandi alguse laev
Materjal		
Liikuma panev jõud		
Liikumiskiirus		

Kuidas võis meretranspordi ja külmutustehnoloogia areng mõjutada Austraalia või Lõuna-Ameerika lihakarjakasvatajaid?

Transpordi areng ja selles toimunud uuendused mõjutasid karjakasvatajate tegevust. Mõtle ja selgita, kuidas võis raudteede rajamine mõjutada Eesti piimakarjakasvatajaid.

2. Ülesanne kaardiga.

Märgi kaardile Suessi kanal ja Panama kanal.

Milliseid alljärgnevaid teekondi merel lühendas 1869. aastal avatud Suessi kanal oluliselt? Millise mereteel läbimiseks ei olnud mõistlik Suessi kanalit läbida?

Märgi kaardile järgmised mereteed:

- a) London – New York
- b) Amsterdam – India läänerannik
- c) Rooma–Madagaskar
- d) Barcelona–Maldiivid

3. Kas Euroopa riikide poliitiline mõju nimetatud maailmajagudes 19. sajandil pigem kasvas või kahanes? Põhjenda või too näide.

Maailmajagu	Euroopa mõju	Põhjendus või näide
Ameerika		
	kasvas	Hiinale suruti peale ebaõiglased kaubanduslepped, India läks otseselt Suurbritannia võimu alla
Aafrika		

4. Aseta ülesandes esitatud fraasid ajaliselt õigesse järjekorda.

üleminek tööstuslikule tootmisele paljudes tootmisharudes, võetakse vastu seadusi tööliste raske olukorra parandamiseks, rajatakse esimesed vabrikud, kujuneb töölisliikumine, moodustatakse ametiühinguid ja organiseeritakse suuri streike

1.
2.
3.
4.
5.

5. Selgita, kuidas on omavahel seotud tööstuse rajamine ja linnaelanike arvu kasv.

6. Mitmes riigis keelustati kõigepealt orjakaubandus ja alles seejärel orjandus. Mille poolest erinevad orjakaubanduse keeld ja orjanduse keeld?

Millal keelustati orjandus Ameerika Ühendriikides?

Mis oli viimane suurriik, kus orjandus keelustati?

Mille poolest erines Lääne-Euroopa ja Ida-Euroopa talupoegade olukord 19. sajandi alguses?

7. Sõjad ja rahuaeg Euroopas. Täida tabel.

Periood	Aastad
Rahuperiood Euroopa suurriikide vahel	
Sõjad Euroopa suurriikide vahel	
	1871–1914

8. Nimeta viis riiki, mida peeti 1815. aastal oma poliitilise mõju pärast Euroopa suurriikideks.

Mida tähendab mõiste *belle époque*?

Mille pärast on mõistet *belle époque* kritiseeritud?

2. Viini kongress

Prantsuse I keisririik

Prantsuse I keisririigi satelliitriigid

1. Vasta küsimustele.

1) Missuguste tänapäevaste riikide alal laius Napoleoni-aegne Prantsusmaa?

2) Selgita, kuidas Napoleon korraldas eri riikide valitsemist.

3) Mis oli Napoleoni valitsejatiitel?

2. Vasta küsimustele.

1) Tuleta meelde, millised olid Napoleoni kavatsused Venemaa ründamisel. Millistel põhjustel ei läinud tema kavatsused täide?

2) Mida mõistetakse Napoleoni 100 päeva all?

3) Mis aastal ja mis lahingus purustati Napoleoni väed lõplikult?

4) Millal ja mis kongress kutsuti kokku pärast Napoleoni kukutamist?

5) Mis oli selle kongressi eesmärk?

3. Anna lühiülevaade Viini kongressist, kus märgid ära järgmise:

*kongressi alguse aasta,

*mitme riigi esindajad osalesid,

*kongressist kõrvale jäänud riik,

*neli riiki, kelle omavahelistel läbirääkimistel langetati olulisemad otsused,

*Prantsusmaa riigimees, tänu kellele võeti tõsiselt arvesse ka Prantsuse seisukohti.

4. Kongressi töös lähtuti (1) legitiimsus-, (2) julgeoleku- ja (3) tasakaalupõhimõttest. Loe läbi tekstikatke ja otsusta, kas tegemist on legitiimsuspõhimõttega (L), julgeolekupõhimõttega (J) või tasakaalupõhimõttega (T).

1) Kongressil lähtuti põhimõttest, et ükski Euroopa suurriik ei tohtinud teistest märgatavalt suuremaks ega võimsamaks muutuda. ____

2) Kongressil lähtuti põhimõttest, et Euroopas tuleb enne 1789. aastat valitsenud dünastiate võim taastada. Teisisõnu, kongress püüdis taastada olukorra, mis valitses Euroopas enne Suurt Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdu. ____

3) Kongressil lähtuti põhimõttest, et Prantsusmaa kui rahurikkuja ümber tuleb moodustada võrdlemisi tugevate puhverriikide vöönd, mis pidi olema tõkkeks Prantsusmaa ja suurriikide vahel juhiks, kui prantslased peaksid taas vallutussõda alustama. ____

5. Kuna polnud võimalik taastada Euroopas 25 aasta tagust seisu, tehti kongressil hulk erandeid. Loetle mõni neist.

6. Vasta küsimusele. Tasakaalupõhimõttest kinnipidamisel ei arvestatud rahvaste soovide ega etnograafiliste piiridega. Mis probleeme see põhjustas?

7. Selgita, miks jäi Suurbritannia võimsaks mereriigiks ning väljaspool Euroopat tasakaalu ei kujunenud.

8. Ühenda valitsejad ja riigid.

Pärast kongressi said need isikud võimule järgmistes riikides:

1) Jean Baptiste Bernadotte ___ Prantsusmaa

2) Louis XVIII ___ Hispaania

3) Fernando VII ___ Rootsi

9. Täida lüngad. Vajaduse korral kasuta teatmeteoste ja/või interneti abi.

Viini kongressi tegevust juhtinud Klemens von Metternich oli tagurlike vaadetega ja soovis taastada niinimetatud vana hea korra. Selleks, et revolutsioonilised ideed ega jõud õitsele ei puhkeks, moodustasid riigid liidud.

Viini kongressi tegevust juhtinud riigid moodustasid järgmised liidud:

Püha Liit (_____)

Nelja Riigi Liit (_____)

10. Tõmba õigele vastusevariandile joon alla.

1) Viini kongressi on rikkalike pidustuste tõttu nimetatud ka ...

(a) ... laulvaks (b) ... tantsivaks (c) ... tõsiseks kongressiks.

2) Viini kongressil loodud rahvusvaheliste suhete süsteemi nimetatakse ...

(a) ... Napoleoni (b) ... Louis XVIII (c) ... Metternichi süsteemiks.

3) Püha Liit loodi ...

(a) ... Aleksander I (b) ... Klemens von Metternichi (c) ... Napoleoni eestvedamisel.

4) Nelikliit loodi ...

(a) ... Preisimaa (b) ... Suurbritannia (c) ... Prantsusmaa eestvedamisel.

5) Viini kongressist alguse saanud suhteline rahuperiood Euroopa suurriikide vahel lõppes ...

(a) ... 1812. aasta Isamaasõjaga (b) ... VII koalitsiooni sõjaga 1815 (c) ... Krimmi sõjaga 1853–1856.

11. Lahenda ristsõna.

Vasakult paremale

3. Vanaaja Kreeka ja Rooma elunähtuste ja kultuuri kogunimetus

6. Inglise poeet, kes võttis osa kreeklaste vabadusvõitlusest

8. Suurriik, kes osutas samuti kreeklastele sõjalist abi

9. Ottomani impeerium teise nimega

10. Kreeka esimese kuninga valitsejanimetus

Ülevalt alla

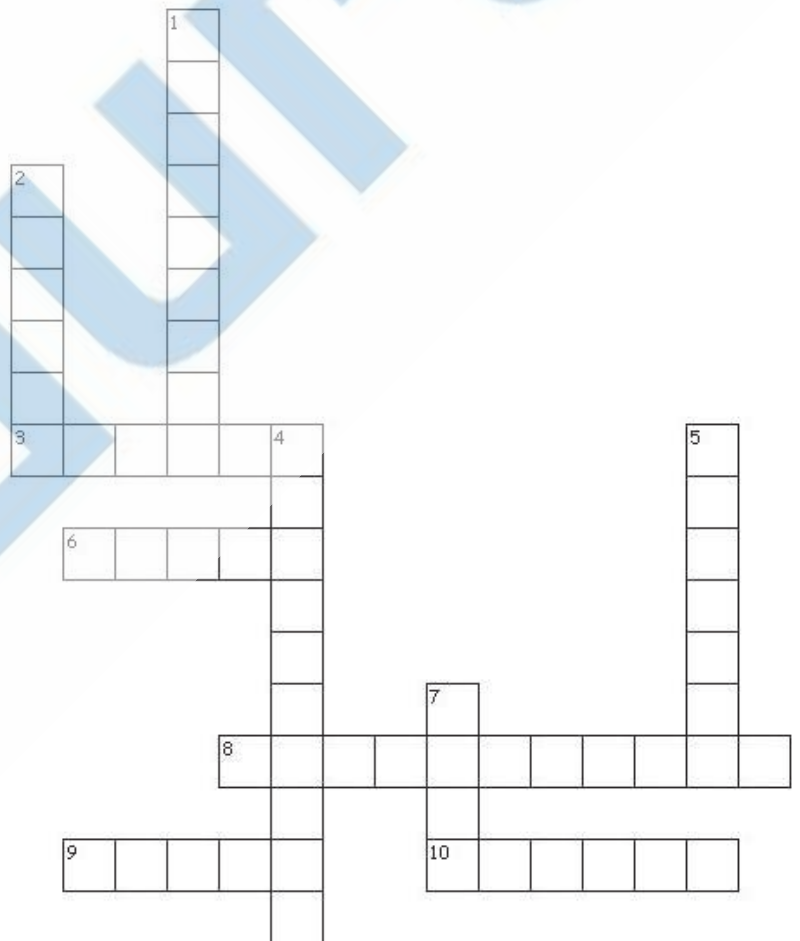
1. Kreeka kuningas aastatel 1863–1913

2. Riik, mis oli alates 15. sajandist Türgi võimu all

4. 1832. aastast moodustati Kreeka ...

5. Suurriik, kes osutas kreeklastele sõjalist abi

7. Baieri prints, kellest sai Kreeka esimene kuningas

3. Suurbritannia

1. Vasta küsimustele.

1) Suurbritannia oli 19. sajandil parlamentaarne monarhia. Selgita, mida see tähendab.

2) Suurbritannia parlament koosneb kahest kojast. Kuidas saadi 19. sajandil Ülemkoja liikmeks ja kuidas saadi Alamkoja liikmeks?

Parlamendi koda	Liikmeks saamine
Ülemkoda	
Alamkoda	

2. Täida tabel 19. sajandi Suurbritannia parlamendi peamiste poliitiliste jõudude kohta.

Poliitiline jõud	<i>toorid</i>	
Peamised toetajad		
Milline partei sellest rühmast sajandi jooksul kujunes?		<i>liberaalide partei</i>
Tuntumad poliitikud		

Miks kujunes eelnimetatud parteide kõrvale Töölispartei alles sajandi lõpus, kuigi töölisi oli märkimisväärselt palju juba varem?

Kellel oli 19. sajandi alguses õigus Suurbritannia parlamenti valida?

Kuidas valimisõigus Suurbritannias 19. sajandi jooksul muutus?

3. Täida tabel „Rahva harta“ ja tšartistide kohta.

Millal avaldati „Rahva harta“?	
Kes selle koostasid?	
Mida „Rahva hartas“ nõuti?	
Mida tšartistid tegid, et saavutada nõudmiste täitmine?	
Kuidas parlament tšartistide nõudmistele vastas?	

4. Kirjuta viis ajaloolist fakti kuninganna Victoria kohta.

Kuninganna Victoria

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

5. Täida ajajoon lrimaa ajaloo kohta.

Aastad	Sündmus või areng
1798	
1801	
1845–1849	
19. sajandi II pool	<i>liri rahvusliku liikumise kõrgaeg</i>

1919	
1921	

Kirjuta, milliseid sarnasusi võib märgata liri ja Eesti ajaloos.

6. Nimeta viis Suurbritannia kolooniat 19. sajandil. Kirjuta, millises maailmajaos need maad asuvad.

Koloonia	Maailmajagu

Mille poolest erinesid dominiooni staatuse saanud kolooniad nendest, kes seda staatust ei saanud?

Selgita, milles seisnes Suurbritannia välispoliitikas „hiilgav isolatsioon“.

4. Prantsusmaa

1. Vasta küsimustele.

1) Mis dünastia võim taastati Prantsusmaal Viini kongressi käigus? _____

2) Kellest sai Viini kongressi käigus Prantsusmaa kuningas? _____

3) Prantsusmaal ei taastatud absolutistlikku monarhiat, kuningas pidi leppima konstitutsiooniga.

Mida see tähendas? _____

Prantsuse ühiskonnas levis ka valge terror. Mida see tähendas? _____

2. Pärast Viini kongressi oli Prantsuse ühiskonnas palju pingeid. Märki tabelisse, missuguseid muudatusi Prantsuse ühiskonnas soovisid kuningavõimu vastased, rojalistid ja bonapartistid.

Kuningavõimu vastased	Rojalistid	Bonapartistid

3. Pane Prantsusmaa valitsejad kronoloogilisse järjekorda ja märgi valitsemise aeg. Ühenda kuningas ja tema iseloomustus.

___ Louis-Philippe (____)	Üritas kehtestada senisest tugevamat kuningavõimu, mis tõi kaasa juulirevolutsiooni.
___ Louis XVIII (____)	Valiti 1848. aastal Prantsusmaa presidendiks ning 1852. aastal lasi end kroonida keisriks.
___ Napoleon III (____)	Ennistati kuningaks Viini kongressi käigus. Täit kuningavõimu ei saanud, pidi leppima konstitutsiooniga.
___ Charles X (____)	Muutus peagi rahva hulgas ebapopulaarseks, kuna temas nähti rikkaid inimesi soosivat kuningat.

4. Kirjuta lühiülevaade Belgia iseseisvumisest.

5. Vasta küsimustele.

1) Mis oli Pariisi kommuun? _____

2) Miks hakkas Prantsusmaa 1870. aastatel üles ehitama tugevat sõjaväge? _____

6. Lõpeta tabel Prantsusmaa riigikorra vahetumisest 19. sajandil.

Riigikord	Kestus
Esimene vabariik	
	1804–1814/1815
Kuningriik	
	1848–1852
Teine keisririik (Napoleon III)	
	1870–1940

7. Märki iga väite taha, kas see on tõene (T) või väär (V).

- 1) Prantsusmaa tungis 1861. aastal Mehhikole kallale. ____
- 2) Napoleon III ettekääne Mehhikole kallale tungimisel ei olnud see, et Euroopa võlausaldajad pole Mehhikost raha kätte saanud. ____
- 3) Napoleon III tahtis tegelikult muuta Mehhiko Prantsusmaale lojaalseks keisririigiks. ____
- 4) Monroe doktriin nägi ette, et kui mõni Euroopa koloniaalvõim ohustab Ameerika rahvaid, siis Ameerika Ühendriigid sellesse ei sekku. ____
- 5) Prantslased olid Mehhiko sissetungil edukad, sest Ameerika Ühendriigid olid kodusõjas. ____
- 6) Mehhiko oli väga ühtne riik, kus polnud sisemisi vastuolusid. ____
- 7) Prantslastel õnnestus mõneks aastaks saada Mehhikos võimule Maximilian I. ____
- 8) Mehhiko jäi pikaks ajaks Prantsusmaa võimu alla. ____

8. Leia täherägastikust järgmised mõisted: rojalist, bonapartist, kontributsioon, restauratsioon.

C	B	M	U	A	P	W	I	S	V	I	P	Z	Y	R
V	Y	O	U	I	L	A	V	P	R	P	Q	U	N	O
P	J	A	N	X	S	X	A	L	T	B	U	O	M	J
R	E	S	T	A	U	R	A	T	S	I	O	O	N	A
W	Q	Y	U	V	P	A	Y	K	A	I	K	C	H	L
A	D	G	C	U	D	A	J	S	S	H	W	V	M	I
U	K	J	W	A	R	W	R	T	Q	F	D	W	U	S
K	N	X	H	H	Z	J	U	T	N	Y	J	N	J	T
Y	W	P	L	X	U	B	Q	J	I	B	O	Y	U	B
F	H	Z	E	Y	I	B	H	U	T	S	V	M	X	U
E	M	Z	K	R	P	H	J	B	W	H	T	H	U	L
O	U	N	T	J	Q	P	K	C	L	C	G	A	Q	V
K	T	N	W	C	Z	A	N	Z	X	Q	U	I	U	S
T	O	D	N	H	X	I	M	B	T	M	W	I	Y	F
K	F	I	H	F	E	T	J	F	T	M	C	S	N	O

Selgita täherägastikust leitud mõisted oma sõnadega.

5. Saksamaa

1. Koosta ülevaade Saksa riikide või nende liitude kohta aastatel 962–1918. Kasuta õpikut, interneti ja muid kättesaadavaid allikaid.

	Saksa-Rooma riik 	Saksa Liit 	Saksa keisririik
Tegevuse aeg			
Esimene valitseja			
Viimane valitseja			
Valitsetavad alad			
Miks lõpetas olemasolu?			
Viimane pealinn			

2. Otsusta, kas Saksamaa rahvuslikku liikumist iseloomustavad laused on sisult õiged või väärad. Paranda sisult valed laused õigeks. Õiged laused jäta uuesti kirjutamata.

Esialgu kandsid rahvuslikke ideid peamiselt üliõpilased.

1819. aastal kogunesid rahvuslikult meelestatud üliõpilased Wartburgi pidustustele.

Hambachi peol 1832. aastal nõuti valitsuse toetust Saksamaa ühendamisele.

Hannoveri kuninga 1837. aastal kehtestatud uus põhiseadus viis avaliku protestini.

1848. aasta revolutsioon tõi esile rahva rahulolu kehtiva korraga.
